

VI. ДО ДЖЕРЕЛ

(477.82) «Ю.В.Заславський» «1496»

Андрій Блануца*

ДО ІСТОРІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВОЛОДІНЬ КНЯЗІВ ЗАСЛАВСЬКИХ НА РІВНЕНЩИНІ (КІНЕЦЬ XV ст.)

У статті здійснено дослідження купчої угоди князя Юрія Заславського з паном Семеном Олізаровичем, встановлено точну дату її укладення, а також угода публікується згідно з сучасними археографічними правилами.

Ключові слова: князь, пан, шляхта, купча угода, маєток Білашів.

В статье исследован договор купли-продажи князя Юрия Заславского с паном Семеном Олизаровичем, установлена точная дата его заключения, а также договор публикуется согласно с современными археографическими правилами.

Ключевые слова: князь, пан, шляхта, договор купли-продажи, имение Билашов.

У фондах Державного архіву Рівненської області найдавнішим документом вважається купча угода князя Юрія Васильовича Заславського з паном Семеном Олізаровичем, згідно з якою перший продав другому свій родовий меток Білашів на Волині. Відразу постала проблема датування указанного документа, у датаційній частині якого вказаний лише індікт – чотирнадцятий. Такий індікт припадає на такі хронологічні відтинки 1465.09.01–1466.08.31, 1495.09.01–1496.08.31 та 1510.09.01–1511.08.31, в межах яких можна встановити точну дату документа.

Перша джерельна згадка про село Білашів міститься в енциклопедичному виданні «Історія міст і сіл УРСР. Рівненська область», де вказано, що вперше село фігурує в купчій угоді від 24 червня 1466 р.¹ Якщо рік теоретично можна прийняти за вірний, то автор енциклопедичної статті про Білашів вже помилився з числом місяця. За оригіналом – це 26 червня, а не 24. Для з'ясування дати документа необхідну інформацію можна почерпнути з років життя князя Юрія Васильовича Заславського. Для цього довелося звернутися до довідкових праць з генеалогії та робіт про шляхетські та князівські роди Волині та Великого князівства Литовського загалом. Так, згідно з Н. Яковенко, князь Юрій Васильович Заславський помер близько 1500 р.², проте відсутня інформація про дату народження. У праці польського генеалога А. Бонєцького вказана дата народження (1401 р.), проте це дата народження князя Юрія, сина Михайла Євнута Гедиміновича. А князь Василь у генеалогічній таблиці А. Бонєцького, який міг би бути батьком князя Юрія, відсутній³. Це пояснити можна тим, що А. Бонєцький у

---

* *Блануца Андрій* – кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу історії України середніх віків і раннього нового часу Інституту історії України НАН України.

своїй праці не виділив іншу гілку князів Заславських, яка бере свій початок на Волині від фігуранта даного документу – князя Юрія Всылловича Заславського, батько якого, князь Василь Федорович Красний, ще входив до князівського дому Острозьких. Тож на Волині була сформована Заславська волость, територіально землі якої в основному розташовувалися в межах Кременецького повіту й частково у Луцькому та Володимирському⁴.

Тепер з'ясуємо другого фігуранта документу, покупця маєтку Білашів. У документі його названо паном Семеном Олізаровичем, ідентифікувати якого можна з Семеном Романовичем Олізаровичем-Волчковичем (вочевидь прізвище походило від маєтку на Волині – Олізарова)⁵. Він посідав уряд житомирського (1486–1488 рр.), овруцького (1506–1507 рр.) та черкаського (1502 р.) намісника⁶. Тож найраніша згадка про життя пана Семена Олізаровича відноситься до 1486 р. Інформацію про свідків укладення купчої угоди вдалося відшукати про великокнязівського ловчого пана Льва. За даними списків центральних урядників Великого князівства Литовського ловчим на ім'я Лев був пан Векневич чи Вейкневич, найраніше джерельна згадка про якого сягає 1494 р.⁷

Таким чином, зіставивши дані про роки життя та діяльності осіб, причетних до появи даного документу, можна визначити його точну дату. Це – **26 червня 1496 року**. Помилку у датуванні авторами енциклопедичного видання «Історії міст і сіл...» можна пояснити у невивченні до кінця обставин створення документу, а також не менш вірогідною версією – намаганні удавнити першу документальну згадку про існування села, що часто трапляється у практиці дослідників-краєзнавців.

---

¹ Історія міст і сіл УРСР. Рівненська область. – К., 1973. – С. 469.

² Яковенко Н. М. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. Волинь і Центральна Україна. Видання друге, переглянуте і виправлене. – К.: Критика, 2008. – С. 309).

³ *Wpniecki A. Poczet rodów w Wielkim księstwie Litewskim w XV i XVI wieku.* – Warszawa, 1887. – S. 397–405.

⁴ *Блануца А. Земельні володіння волинської шляхти в другій половині XVI ст.* – К., 2007. – С. 99, 149; Литовська метрика. Книга 561. Ревізії українських замків 1545 року / Підготував В. Кравченко. – К., 2005.

⁵ *Блануца А. Земельні володіння волинської шляхти..* – С. 177.

⁶ *Яковенко Н. М. Українська шляхта...* – С. 170.

⁷ *Urządniczy centralni i dygnitarze Wielkiego księstwa Litewskiego XIV–XVIII wieku. Spisy / Opracowali H. Lulewicz i A. Rachuba.* – Kórnik, 1994. – S. 65.

ПУБЛІКАЦІЯ ДОКУМЕНТА*:

Оригінал: Державний архів Рівненської області. – Ф. 370. – Оп. 3. – Спр. 100.

Берег. 26 червня 1496 р.

ІА, князь Юрь Васильевич Жаславський, визнаваю симь моимь листомь, комоу боудеть потрѣбь его видѣти або чтоучи его слышати. Ижесть продаль есми | пану Семенѣ Олизаровичю имѣнее на Волыни свое властное и зь люьми своими, которые жь в томь имѣнее живоуть, реченое Бѣлошовь, за тридцать копъ широких | грошей вѣчне и непороушне именѣе го и дѣтемь его такь долго и такь широко, какь же есми самь держаль вь всѣхъ границахъ и вь всѣхъ околицахъ, какь и стародавна | есть. Продаль есми емоу зо всимь: з боры, з леси, з дѣбровами, з ловы, зь гаими и зь всѣми рольами, выкопанными и невыкопанными, и сь всѣми сѣножатями, которые жь єсть теперь и которые жь и на потомь мають бытии выкопаны, и зо всѣми залежьностями, которые жь есть и стародавна к томѣ имѣнею, и зь реками, и зь малыми рѣчкы, | зь затоками, и сь ставы, с озеры, и з бобровыми гоны, и зь млины, и зь боудоваными и незбѣдоваными, и околомь, и с сычомь, и зо всѣми даньми, и зь дары, и сь поклони, и сь чинши, какь же стародавна бувало с того имѣна. Продаль есми емоу и на потомь боудчимь ближнимь его. Такь ижесть онь волень або хто ближнийи его комѣ оусхочеть | продати або даровати, або заменити и на свое добровольно вжитькы обернѣти, какь же са емоу налепѣи боудть видѣти и радити. Такь есми емѣ продаль. А ж есле | никто з ближнихъ моихъ, ни жона моа, ни дѣти мои, ани мои прирожоныи ближнеи, никто знихъ не мають в то са встоупати.

А при томь были панове ихъ милость: пань Тишко Ходьковичь Кореневський, а княза великого ловчи пань Левь, а земланинь Волыньское земли Ивашко янчинський, а Федько Пѣзовський, а мешане берестейский Марко Гавриловичь, а Мишко Тевьдикиновичь, янѣ Барановський, а Пресмыцький Станиславь, а Коень янѣ . И на то есми панѣ Семенѣ сесь мои листь даль. А для лѣпшеи твердости к томѣ листу и печать есми свою приложиль. И просиль есми пана Тишка, а пана ловчого, абых ихъ милость и свои печати приложили к семѣ моему листѣ. И ихъ м(и)л(о)сть и сови печати приложили.

П(и)сан оу Берег(у), июн(я) 26 д(е)нь, индик(т) 14.

У кінці документа наявні шнурки від 4-х печаток, які не збереглися.

---

* Публікація документа здійснюється згідно з дипломатично-критичним методом та у відповідності із запропонованими В. Німчуком «Правилами видання пам'яток, писаних українською мовою та церковнослов'янською української редакції» (К., 1995) із деякими змінами.